

PRIKAZ KNJIGE: DEJANA BOUILLET, JELENA BIĆANIĆ, ANA IVANČAN, DUBRAVKA NOVOSEL GUSZAK, ALMA ROVIS BRANDIĆ I MARIJA SITAR: SOCIJALNOPEDAGOŠKI MOZAIK.

VLATKA DRUŽINEC

Osnovna škola Josipa Broza Kumrovec, kontakt: vlatka.druzinec@gmail.com

Primljeno: 19.04.2019.
Prihvaćeno: 20.04.2019.

Prikaz knjige
UDK: 37.013.42
376-056.49

U Zagrebu je 2018. godine u izdanju Školske knjige objavljen priručnik *Socijalnopedagoški mozaik: Razvoj modela potpore učenicima s problemima u ponašanju* autorica Dejana Bouillet, Jelene Bićanić, Ane Ivančan, Dubravke Novosel Guszak, Alme Rovis Brandić i Marije Sitar. Kao svojevrsna zahvala na početku je istaknut popis osoba koje su pridonijele razvoju *Modela socijalnopedagoških intervencija u osnovnoj školi* i popis osnovnih škola koje su sudjelovale u projektu. U Predgovoru autorice objašnjavaju kako je priručnik produkt projekta *Razvoj modela socijalnopedagoških intervencija u osnovnoj školi* u kojem su od 2015. do 2017. godine u Hrvatskoj sudjelovale 43 osnovne škole i 23 socijalne pedagoginje, a *Model* je evaluiran u 19 osnovnih škola. *Model socijalnopedagoških intervencija* odnosi se na potporu učenicima koje se prema Zakonu o odgoju i obrazovanju u osnovnoj školi (2018) prepoznaje kao učenike s teškoćama. Projekt se sastojao od istraživanja zastupljenosti učenika s problemima u ponašanju u osnovnim školama, standardizacije mjernih instrumenata za definiranje teškoća učenika i evaluacije učinkovitosti primjerenih aktivnosti. U Predgovoru autorice naglašavaju značaj priručnika u vidu prikaza primjerenih aktivnosti za ostvarivanje ciljeva intervencije za korištenje u svakodnevnom odgojno-obrazovnom radu.

Priručnik je strukturiran u dva dijela od kojih prvi dio, *Teorijske osnove i razvoj modela*, obu-

hvaća šest poglavlja u kojima se na sustavan način prikazuje kontekst modela socijalnopedagoških intervencija, dok su u drugom dijelu, naslovljenom *Primjeri socijalnopedagoških aktivnosti prema modelu*, detaljno opisane i isplanirane aktivnosti za rad s učenicima, roditeljima i učiteljima.

Referirajući se na recentnu znanstvenu literaturu, u prvom se poglavlju *Socijalnopedagoške intervencije u kontekstu socijalne pedagogije* ističe važna uloga i odgovornost socijalne pedagogije u procesu socijalnopedagoških intervencija te se izdvajaju specifičnosti socijalne pedagogije i socijalnopedagoških intervencija. Čitatelj dobiva jasan uvid u složenost profesije socijalnih pedagoga kao i obim aktivnosti koje obuhvaća pojam socijalnopedagoške intervencije.

U drugom se poglavlju *Socijalnopedagoške intervencije u kontekstu osnovne škole* specifičira uloga socijalnih pedagoga u osnovnim školama kao stručnih suradnika u procjeni učenika s (potencijalnim) problemima u ponašanju, razvoju, provođenju i vrednovanju socijalnopedagoških intervencija te suradnji s učiteljima, roditeljima i ostalim učenicima. Autorice ističu značajnu ulogu sveobuhvatne procjene koja će omogućiti određivanje odgovarajuće socijalnopedagoške intervencije uz primjenu odgovarajućih standardiziranih mjernih instrumenata. Mjerni instrumenti temelj su modela socijalnopedagoških intervencija budući da

se primjenjuju u svim fazama provođenja: procjeni problema u ponašanju učenika, planiranju socijalnopedagoške intervencije i mjerenju ostvarenih ishoda intervencije. U stvaranju što jasnije slike pojedinih teškoća učenika kao i ekološke sredine učenika, proces socijalnopedagoške intervencije podrazumijeva zajednički rad socijalnog pedagoga, učenika, roditelja i učitelja.

U trećem poglavlju *Razvoj modela socijalnopedagoških intervencija u osnovnoj školi* autorice detaljno i sveobuhvatno prikazuju tijekom razvoja *Modela* u okviru projekta *Razvoj modela socijalnopedagoških intervencija u osnovnoj školi* koji je potaknut potrebama socijalnih pedagoga u osnovnim školama u Hrvatskoj za standardizacijom socijalnopedagoške prakse, ostvarenjem prava učenika s problemima u ponašanju definiranih Konvencijom UN-a o pravima djeteta (1990) i Strategijom obrazovanja, znanosti i tehnologije (2014). Jedan od postavljenih specifičnih ciljeva projekta ostvaren je izradom dvaju verzija Upitnika za planiranje socijalnopedagoških intervencija koje su namijenjene razlikovanju učenika s problemima i učenika bez problema u ponašanju te mjerenju ishoda i učinaka socijalnopedagoških intervencija. Verzija za učenike sastoji se od 42 čestice, a verzija za roditelje od 44 čestice te su obje standardizirane na uzorku učenika trećih, petih i sedmih razreda (N = 3301) u 43 osnovne škole u Hrvatskoj. Autorice naglašavaju kako su mjerni instrumenti jedan od izvora podataka u planiranju socijalnopedagoških intervencija, stoga je izrada mjernih instrumenata vrijedno postignuće.

Četvrto poglavlje *Mjerni instrumenti za planiranje socijalnopedagoških intervencija* usmjereno je na prikaz prilagođavanja sadržaja dviju verzija mjernog instrumenta za pravovremeno prepoznavanje učenika s problemima u ponašanju te su provedene statističke analize na uzorku od 509 učenika rizičnog ponašanja i učenika s problemima u ponašanju te njihovih roditelja. Autorice su u tom postupku vodile računa o jednostavnosti primjene instrumenata i njihova korištenja s učenicima mlađih generacija uz zadržavanje primjerenih metrijskih karakteristika instrumenata. Nakon faktorske analize u Upitniku za planiranje socijalnopedagoških intervencija – verzija za učenike zadržano je 25 čestica sadržajno grupiranih u četiri područja:

odnos prema obrazovanju, obiteljski odnosi, odnos prema sebi i odnos s vršnjacima. U Upitniku za planiranje socijalnopedagoških intervencija – verzija za roditelje nakon provedene je faktorske analize zadržano 20 čestica koje su sadržajno grupirane u tri područja: odnos prema obrazovanju, odgovornost u ponašanju i komunikacijske sposobnosti. Detaljno je prikazano tumačenje rezultata na pojedinoj verziji upitnika u daljnjim istraživanjima. Rezultati dobiveni ovim upitnicima povezivani su i uspoređivani s rezultatima prijašnjih istraživanja te se zaključuje kako su obje verzije pouzdan mjerni instrument u identifikaciji učenika s problemima u ponašanju, planiranju socijalnopedagoških intervencija i procjeni ishoda intervencija.

U petom poglavlju *Model socijalnopedagoške intervencije u osnovnoj školi* autorice opisuju četiri koraka koje podrazumijeva primjena *Modela*. Dane su jasne upute socijalnim pedagogima za definiranje problema, planiranje intervencija, implementaciju intervencija te evaluaciju ishoda i učinaka intervencija. U ovom dijelu nabrojani su naslovi radionica za svako od pet područja u kojima učenik manifestira teškoće u ponašanju, radionica za roditelje i radionica za učitelje s posebnim naglaskom na važnosti zajedničkog rada socijalnog pedagoga s roditeljima i učiteljima učenika s problemima u ponašanju.

Šesto poglavlje *Evaluacija modela socijalnopedagoških intervencija u osnovnoj školi* prikazuje rezultate i usporedbu rezultata prije i nakon pokusne primjene aktivnosti socijalnopedagoških intervencija. Uočene su statistički značajne razlike u rezultatima evaluacije pri čemu su rezultati u posttestiranju značajno viši nego rezultati u pretestiranju. Na kraju poglavlja autorice zaključuju kako sudjelovanje učenika s problemima u ponašanju u socijalnopedagoškim intervencijama pridonosi pozitivnim promjenama u ponašanju učenika.

Drugi dio priručnika *Primjeri socijalnopedagoških aktivnosti prema modelu* obuhvaća 44 radionice koje provodi socijalni pedagog, od kojih je 20 radionica usmjereno prema učenicima, 12 radionica namijenjeno je roditeljima te je za rad s učiteljima planirano 12 radionica i jedan projekt.

Radionice usmjerene prema učenicima podijeljene su u četiri područja: odnos prema obrazovanju i odgovorno ponašanje (5), obiteljski odnosi (5), odnos prema sebi (5), odnos s vršnjacima i komunikacijske vještine (5) čiji je cilj usvajanje i razvoj socijalnih vještina i općeprihvaćenih društvenih vrijednosti kod učenika u procesu odgoja. Opisane radionice namijenjene su grupnom radu s učenicima, dok za individualni rad s učenicom s problemima u ponašanju autorice kratko navode nekoliko primjera aktivnosti. Svaka radionica sastoji se od naslova, očekivanih ishoda, detaljnog opisa tijeka radionice (uvodna aktivnost, središnja aktivnost, sažimanje i završna aktivnost), korištene literature i priloga u boji.

Radionice usmjerene prema roditeljima grupne su aktivnosti koje su prvenstveno namijenjene roditeljima učenika s problemima u ponašanju, ali se također mogu provoditi kao aktivnosti univerzalne prevencije sa svim roditeljima. Za individualan rad s roditeljima autorice navode i ukratko opisuju nekoliko korisnih aktivnosti za samoprocjenu roditelja koje se mogu koristiti i kao zasebne aktivnosti u radu s roditeljima. Iako radionice nisu tematski razdijeljene one obuhvaćaju sva područja u kojima roditelji mogu pridonositi unapređenju vlastitog odnosa s djetetom i obiteljskih odnosa, učenikova odnosa prema sebi, vršnjacima, obavezama i obrazovanju. Radionice su strukturirane na jednak način kao i radionice usmjerene prema učenicima te je socijalnim pedagogima (voditeljima radionice) ostavljena mogućnost prilagodbe pojedinih dijelova radionica specifičnostima roditelja s kojima se radionica provodi.

Primjeri aktivnosti usmjerenih prema učiteljima namijenjeni su grupnom i individualnom radu socijalnog pedagoga s učiteljima s ciljem osvještavanja vlastitog ponašanja učitelja i razumijevanja individualnih potreba učenika s problemima u ponašanju. Autorice priručnika predlažu niz aktivnosti (radionica) tijekom kojih učitelj može osnažiti vlastite socijalno-komunikacijske vještine za suradnju s roditeljima, učenicima i kolegama u školi te unapređivati kompetencije za odgojno-obrazovni rad s učenicima. Na kraju ovog poglavlja detaljno je opisan projekt *Odgojni postupci koji „pale“* za rad s učiteljima i navedena su pozitivna iskustva škola u kojima se projekt provodio.

U poglavlju *Model socijalnopedagoških aktivnosti prema ishodima učenja* autorice ističu važnost planiranja socijalnopedagoških intervencija prema ishodima kako bi se postupnim i kontinuiranim ostvarivanjem pojedinog ishoda postigli odgovarajući ciljevi. Kontinuitet ostvarivanja ishoda učenja prikazan je na sustavan i pregledan način unutar četiri tablice od kojih se svaka odnosi na jedno područje (odnos prema obrazovanju i odgovorno ponašanje, obiteljski odnosi, odnos prema sebi, odnos s vršnjacima i komunikacijske vještine). Unutar svake tablice taksativno su nabrojani ishodi koji će biti ostvareni nakon određenih cjelina za učenike, roditelje i učitelje.

U priručniku su dostupni mjerni instrumenti koji su prethodno u priručniku opisani: Upitnik za planiranje socijalnopedagoških intervencija – verzija za učenike i Upitnik za planiranje socijalnopedagoških intervencija – verzija za roditelje s pripadajućim šifranicama, Upitnik za učitelje te obrasci za Mišljenje razrednika i Zapažanja učitelja. Na kraju priručnika nalazi se Pojmovnik u kojem su na jednom mjestu objašnjeni temeljni pojmovi i Popis literature korištene u planiranju radionica te Bilješke o autoricama.

Priručnik *Socijalnopedagoški mozaik* daje značajan doprinos pružanju potpore učenicima s problemima u ponašanju čime postaje nezaobilazan izvor u planiranju rada prvenstveno socijalnih pedagoga, ali i drugih odgojno-obrazovnih djelatnika. Vrijednost priručnika proizlazi iz uspješnog povezivanja teorijskih spoznaja, empirijskih podataka i praktičnog iskustva socijalnih pedagoga zaposlenih u osnovnim školama u Hrvatskoj. Svaki dio priručnika pruža mogućnosti za nove spoznaje o učenicima s problemima u ponašanju i daje konkretne smjernice za provođenje aktivnosti s učenicima, roditeljima i učiteljima te naglašava važnost zajedničkog, kontinuiranog i predanog rada socijalnog pedagoga, učenika, roditelja i učitelja u provođenju socijalnopedagoških intervencija i ostvarivanju prava učenika za adekvatan odgojno-obrazovni razvoj.